

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4220118

Onderwerp: De koelste binnenstad van Nederland

Kernboodschap

De openbare ruimte in de binnenstad is een belangrijke plek die we samen delen en waar we elkaar ontmoeten. Het gebruik van deze ruimte verandert. Er is meer behoefte aan aantrekkelijke ruimtes om te verblijven en ontmoeten. We willen een openbare ruimte die toegankelijk is voor iedereen. Om de toekomstige openbare ruimte in de binnenstad vorm te geven zijn duidelijke spelregels nodig over hoe we de openbare ruimte inrichten en gebruiken. Hiervoor is een visie op de openbare ruimte en koele netwerk in de binnenstad opgesteld. De spelregels voor de inrichting van de openbare ruimte uit deze visie worden meegenomen bij toekomstige ontwikkelingen in de binnenstad.

Voorstel

1. De visie openbare ruimte 'de koelste binnenstad van Nederland' inclusief samenvatting, vast te stellen.
2. Kennis te nemen van de uitvoeringsagenda en het voornemen om eens per twee jaar een van de beeldbepalende lange termijn opgaven uit te voeren en eventueel daarvoor noodzakelijke aanvullende middelen te betrekken bij een begroting.

Inleiding

De openbare ruimte in de binnenstad is een belangrijke plek die we samen delen en waar we elkaar ontmoeten. Het gebruik van deze ruimte verandert. Er is meer behoefte aan aantrekkelijke ruimtes om te verblijven en ontmoeten. We willen een openbare ruimte die toegankelijk is voor iedereen. Ook is er meer ruimte nodig voor bijvoorbeeld de energieopgave, meer ruimte voor voetgangers, ruimte voor klimaatmaatregelen, voor groen, wateropvang etc. De ruimteclaims worden groter maar de openbare ruimte zelf is beperkt in omvang en neemt niet toe. Daarnaast zal de binnenstad de komende jaren veranderen. Het is dan ook nodig dat de openbare ruimte mee verandert en meer ruimte biedt aan de voetganger en voor verblijven en ontmoeten, in alle seizoenen. De binnenstad moet inspelen op het veranderende klimaat waarbij meer behoefte is aan schaduw, koele plekken en waterbuffering. De openbare ruimte is het visitekaartje van de binnenstad van Arnhem. Door het toevoegen van meer bomen en groen in de binnenstad wordt ook het DNA van Arnhem herkenbaarder en kan de beleving in de binnenstad verbeterd worden. Met een inrichting die zo toegankelijk mogelijk is en veilig is voor iedereen en waarbij we zoveel mogelijk (her)gebruik maken van de waarden die er al zijn. Door de vele opgaven in de binnenstad zijn er veel ruimteclaims die een plek nodig hebben in de openbare ruimte. Hiervoor zijn kaders nodig voor onder andere vormgeving, ruimteverdeling, inrichting en vergroening van de openbare ruimte die in alle werken en

bij alle projecten in de binnenstad worden doorgevoerd. Daarom is opdracht verstrekt om een integrale en samenhangende visie op de openbare ruimte voor de binnenstad op te stellen waarin deze kaders worden beschreven. Een samenvatting van de visie is als bijlage bijgevoegd.

Beoogd effect

Met deze visie hebben we een ontwerp- en inrichtingskader voor de openbare ruimte in de binnenstad. Deze geeft richting aan hoe we in de toekomst projecten in de binnenstad gaan uitvoeren. In de visie zijn spelregels opgenomen voor hoe verschillende plekken en straten in de Arnhemse binnenstad ingericht kunnen worden, zodat de binnenstad koeler wordt, een aangenameer klimaat krijgt, meer ruimte biedt voor prettig en aantrekkelijk verblijven in een gezonde leefomgeving voor mensen in de binnenstad.

Argumenten

1.1 *De visie draagt bij aan het versterken van de leefbaarheid en de verblijfskwaliteit in de openbare ruimte van de binnenstad voor iedereen.*

Om de leefbaarheid en verblijfskwaliteit van de binnenstad in de toekomst te versterken zijn in de visie een aantal uitgangspunten gedefinieerd, zoals het plaatsen van de voetganger op nummer één, focus op verblijven en ontmoeten en ervoor te zorgen dat de binnenstad toegankelijk en duidelijk leesbaar is voor iedereen. Hierbij gaan we uit van duurzame principes als hergebruik.

De belangrijkste plekken in de openbare ruimte van de binnenstad zijn nu veelal versteend. Dat willen we in de toekomst aanpakken. Daarnaast is het belangrijk dat er meer ruimte komt voor voetgangers, groen, bomen en voor spelen; meer ruimte voor bewoners en bezoekers om prettig te verblijven en te ontmoeten in een fijne binnenstad. In aansluiting op het Duurzame Mobiliteitsplan wordt nieuw parkeerbeleid opgesteld. Ook voor de binnenstad. Als daardoor minder maaiveldparkeerplaatsen nodig zijn in de binnenstad, kan deze ruimte ingezet worden voor ruimte om te verblijven en te ontmoeten.

Naast de bestaande pleinen worden er in de visie twee nieuwe groene type plekken toegevoegd; de stadshoven en de verborgen tuinen. In de visie wordt per plek beschreven hoe deze er in de toekomst uit moeten zien (zie visie pagina 90 tot en met 107). Hoe we het wonen en verblijven in de binnenstad prettiger kunnen maken door verkoeling en vergroening hangt onder andere ook af van de breedte en het gebruik van de verschillende type straten. In de visie worden de inrichtingsprincipes voor de verschillende type straten in de binnenstad beschreven (zie pagina 74 tot en met 89). Daarnaast is het wenselijk om in de toekomst heldere en aantrekkelijke entrees te creëren, die de binnenstad verbindt met de omliggende wijken.

1.2 *De visie geeft een integraal antwoord op vraagstukken rondom klimaatadaptatie en leefbaarheid in de binnenstad*

De binnenstad is de heetste en meest versteende plek van Arnhem en vereist daarom een aanpak om naast de leefbaarheid, de gevoelstemperatuur te verbeteren. De stad moet zich

richten op het creëren van schaduw en verkoeling. Dit door middel van het opzetten van een koel netwerk. Dit netwerk bestaat uit beschutte (schaduwrijke) routes en koele plekken in de gehele binnenstad zodat ook mensen met een kwetsbare gezondheid op hete dagen in de binnenstad kunnen verblijven. Dit koele netwerk gaat langs de plekken in de stad waar grote opgaven liggen op het gebied van klimaat en/of gebiedsontwikkelingen. Daarnaast wordt in de visie ingezet op het vergroten van de biodiversiteit door het verminderen van verharding en het robuust vergroenen van gebieden waar sprake is van hoge hittestress. Ook het lokaal infiltreren en bufferen van neerslag is van belang om aangename verblijfsplekken te creëren die comfortabel zijn in alle seizoenen en ons groen duurzaam te kunnen beheren. Tegelijkertijd kan de vergroening bijdragen aan het opvangen van neerslag in natte periodes. In de toolbox, die onderdeel is van de visie, worden verschillende richtlijnen beschreven hoe invulling gegeven kan worden aan de herinrichting van de openbare ruimte (zie vanaf pagina 52).

1.3 In de visie wordt hergebruik en circulariteit op verschillende manieren gestimuleerd.

In het kader van duurzaamheid en circulariteit is het van belang om voort te bouwen op wat reeds aanwezig is en volstaat. De basisbestrating in de binnenstad is de rode gebakken steen. Deze is kenmerkend voor de binnenstad en is al in grote aantallen aanwezig. Vanuit duurzaamheidsoverwegingen en circulariteitsprincipes kiezen we ervoor om deze rode baksteen als belangrijke basis en uitgangspunt te gebruiken, zodat we deze bij toekomstige projecten en bij vervanging van klinkers naar groen, elders in de binnenstad kunnen hergebruiken. Hiervoor is het wenselijk de haalbaarheid van een circulariteitsbank te onderzoeken, die eventueel uitgebreid kan worden voor de gehele stad.

In de smalle straten in de historische binnenstad heeft de kleur van de bestrating weinig tot geen invloed op de temperatuur, omdat de zon in veel gevallen niet rechtstreeks op de bestrating valt en er weinig ruimte is om wind te creëren om opgewarmde lucht af te voeren. Bij de Arnhemse pleinen is dit anders. Daar valt direct zonlicht op de bestrating dat gereflecteerd kan worden en de wind krijgt de ruimte om te ventileren en kan de warmte afgeven aan de lucht. Daarom is er op de Wederopbouwpleinen (Gele Rijdersplein, Markt en Stadhuis) ruimte om daar waar passend, de rode klinker los te laten, waarbij verkoeling en toegankelijkheid belangrijke uitgangspunten zijn. Hierbij is het tevens mogelijk om - passend bij het creatieve karakter van de stad (bijvoorbeeld middels patronen, gekleurde lijnen) - in de uitwerking te kiezen voor een speelse invulling dan wel het op bescheiden wijze zorgen voor belijning die de scheiding (indien van toepassing) van de verschillende vervoersmodaliteiten verhelderen.

1.4 De visie draagt bij aan het aantrekkelijker maken van de binnenstad.

De binnenstad verrommelt. Bestratingsmaterialen en inrichtingselementen worden willekeurig gecombineerd, wat op een aantal plekken resulteert in een onoverzichtelijke en onaantrekkelijke uitstraling waarbij de toegankelijkheid en bruikbaarheid in het geding komen. De visie streeft ernaar een duidelijke en herkenbare identiteit te creëren voor de hele binnenstad en daarmee het gebruik (lopen, ontmoeten, verblijven, spelen) van de openbare ruimte maximaal te faciliteren. Eenduidige spelregels voor vormgeving en inrichting maken de binnenstad leesbaar en dragen bij aan leefbaarheid, beleving en waardering van de

binnenstad. Toepassen van groen en creatieve elementen zorgen voor een aantrekkelijk verblijfsklimaat met een aangename temperatuur, ook in de zomer.

1.5 *De visie draagt bij aan een onderscheidende binnenstad met een eigen herkenbare identiteit.*

Arnhemse kernwaarden als “groen, creativiteit en vrij” komen in de visie tot uiting in de spelregels voor de inrichting van straten en plekken en in de algemene spelregels. Door in te zetten op deze drie kernwaarden wordt de binnenstad verrijkt en typisch Arnhems.

2.1 *Voor het uitvoeren van de visie is een beknopte uitvoeringsagenda opgesteld*

De visie is een leidraad die richting geeft aan toekomstige projecten en ontwikkelingen in de openbare ruimte in de binnenstad. De uitvoeringsagenda (zie bijlage 2) wordt ter kennisname aangeboden. Deze is opgesteld om een overzicht te geven van wat er komende jaren al aan concrete projecten in de pijplijn zitten, waarin we de uitgangspunten uit de visie een plek kunnen geven. Daarnaast worden in de uitvoeringsagenda beeldbepalende lange termijn opgaven beschreven die fungeren als belangrijke schakel in het koele netwerk maar waarvoor nog geen financiële middelen beschikbaar zijn.

Voor de uitvoeringprojecten op korte termijn (0-5 jaar) is maximale integratie opgezocht vanuit de bestaande programma's en middelen (klimaatadaptatiefonds, beheer (onder andere riolering en verharding), bomenfonds, duurzaam mobiliteitsplan (DMP), de wijkgroenagenda en diverse gebiedsontwikkelingen). Voor deze projecten is in de uitvoeringsagenda onderscheid gemaakt in tijdelijke interventies, quick wins (0-2 jaar) en korte (2-5 jaar) termijn projecten.

Voor de uitvoering van deze projecten zijn vanuit verschillende programma's middelen beschikbaar, deze projecten worden uitgevoerd.

Op de opgaven voor de langere termijn zijn in beeld gebracht. Voor deze lange termijn opgaven is nog onvoldoende of geen dekking voorhanden. Er is per opgave een grove financiële inschatting gemaakt op basis van de informatie die op dit moment beschikbaar is (onder andere gemiddelde m² prijzen, exclusief meeliftvoordelen, ondergrondse kosten zoals verleggen van kabels, leidingen en evt. saneringen). In totaal komen deze ingeschatte kosten uit op € 26.100.000 (prijspeil 2024). Zie tevens onder 3.1 en Financiën. De raad zal over de voortgang van zowel de korte termijn projecten als de lange termijn opgaven eens per twee jaar worden geïnformeerd.

Toezegging 1456: *permanent (bewegend) groen op Jansplaats en de Markt:*

In de uitvoeringsagenda wordt de toezegging 1456 afgedaan om met betrekking tot de locaties Jansplaats en de Markt te onderzoeken (en met de ondernemers in gesprek te gaan) of deze locaties zich lenen voor of permanent groen of als dat niet mogelijk is: permanent bewegend groen”. De spelregels hoe om te gaan met de vergroening van deze pleinen zijn opgenomen in de visie. De vergroening van de Jansplaats is opgenomen in de uitvoeringsagenda. De Markt heeft hierin (nog) geen prioriteit gekregen aangezien deze

	locatie onderdeel uitmaakt van de zoektocht naar een nieuwe parkeergarage in de binnenstad. Hierover is eerst meer duidelijkheid gewenst.
2.2	<p><i>Om ook op de lange termijn uitvoering te kunnen geven aan de visie zijn we voornemens om eens per twee jaar een beeldbepalende lange termijn opgave te realiseren.</i></p> <p>Voor deze lange termijn opgaven is het voornemen om eens per twee jaar één van deze beeldbepalende opgaven uit te werken, waarbij per project gekeken wordt welke (reguliere) middelen ingezet kunnen worden. De eventueel noodzakelijke aanvullende middelen, zowel voor de uitvoering als het onderhouden van deze opgaven, zullen indien dit nodig is betrokken worden bij een Perspectiefnota. De financiële inschattingen voor de opgaven moeten bij aanvang van de voorbereiding van de projecten verder uitgewerkt en nauwkeuriger in beeld gebracht worden. De ervaringen die zijn opgedaan bij de uitwerking- en uitvoering zullen worden meegenomen bij deze opgaven. De raad zal eens per twee jaar over de voortgang worden geïnformeerd.</p>

Kanttelingen en risico's

1.1	<p><i>Voor het uitvoeren van de visie openbare ruimte en koele netwerk is het belangrijk dat het Duurzaam Mobiliteitsplan tot uitvoering komt.</i></p>
	<p>De groei van Arnhem dwingt de stad om nieuwe keuzes te maken ten aanzien van mobiliteit. Daarom is er een nieuw duurzaam mobiliteitsplan opgesteld waar wordt ingezet op een groene, gezonde en leefbare (binnen)stad. Op dit moment vindt hierover besluitvorming plaats. De visie met bijbehorende uitvoeringsagenda en het Duurzaam Mobiliteitsplan zijn nauw op elkaar afgestemd en in de uitvoering van elkaar afhankelijk. Enkele belangrijke principes van het Duurzaam Mobiliteitsplan die van toepassing zijn op de binnenstad zijn het prioriteren van de voetganger in de binnenstad, het verminderen van (doorgaand) autoverkeer, het verlagen van de snelheden, het (gefaseerd) verminderen van maaiveldparkeren in de binnenstad, het reguleren van fietsparkeren en uitwerken van de logistieke route. Onder andere om de hoge vergroenings- en verblijfsambities uit de visie waar te kunnen maken is het van belang dat het duurzaam mobiliteitsplan (en in het verlengde daarvan nieuw parkeerbeleid) in de toekomst verder wordt uitgewerkt en gerealiseerd.</p>
1.2	<p><i>Een hoge vergroeningsambitie vraagt om een andere kijk naar beheer.</i></p>
	<p>Het huidige beheer in de binnenstad richt zich voornamelijk op bestrating en groen. Een toename, en een andere invulling, van groen zal een andere manier van onderhoud betekenen. Het is daarom gewenst om verschuivingen van beheerbudgetten in beeld te brengen (zie verder onder Financiën), zodat het beheer van de openbare ruimte duurzaam wordt geborgd. Ook aspecten zoals klimaatwinst en circulariteit moeten hierin worden meegewogen.</p>

Het is vanuit efficiency en kostenbesparing van belang het beheer met zo minimaal mogelijke inspanning te kunnen uitvoeren. Wat vraagt om goede expertise in beheer en een zorgvuldige keuze van beplanting en andere inrichtingselementen. Bewoners en ondernemers kunnen (onder voorwaarden) worden betrokken bij het onderhoud van beplanting in de straten. Ook kunnen er proefprojecten in de binnenstad worden opgezet om te testen en kennis te delen.

1.3 *Om kansen optimaal te benutten is nader onderzoek en uitwerking nodig.*

De visie legt een hoge ambitie rond het verbeteren van de verblijfskwaliteit, het vergroten van de ruimte voor de voetganger en het vergroenen van de binnenstad op tafel. In de toekomstige projecten moeten de uitgangspunten en de maatregelen uit de toolbox verder uitgewerkt en concreet gemaakt worden. In de uitwerking kan het nodig zijn om afgewogen keuzes te maken indien niet alle ruimte en budget beschikbaar is om ambities te realiseren. Ook de consequenties voor de ondergrond als gevolg van onder andere geplande (stadsbrede) energietransitie kan hierin in de toekomst een rol spelen. Daarnaast liggen er kansen die om nader onderzoek vragen zoals onder andere de haalbaarheidsstudie van een circulatiedepot of het bovengronds brengen van de Jansbeek binnen het singelgebied.

Participatie

In het kader van het opstellen van de visie is een participatieproces doorlopen. Bij aanvang van het project is een klankbordgroep geformeerd waarin bewonersplatform Arnhem6811, Platform Binnenstad Arnhem (PBA), APCG (Arnhems Platform Chronisch zieken en Gehandicapten) en SWOA (Stichting welzijn ouderen Arnhem) hebben deelgenomen. De adviezen van deze partijen zijn verwerkt in de visie. Daarnaast hebben op 24 en 26 mei 2024 informatiedagen in de binnenstad van Arnhem plaatsgevonden. Voor een nadere toelichting op het participatieproces wordt verwezen naar het participatieverslag in bijlage 3. Geconcludeerd kan worden dat er breed draagvlak is voor de visie; een veel gehoorde vraag bij de participatie was het verzoek om de visie zo snel mogelijk uit te voeren en het beheer goed te organiseren.

Financiën

Aan het vaststellen van de visie openbare ruimte 'de koelste binnenstad van Nederland' inclusief samenvatting zijn geen financiële consequenties verbonden. De kosten van het opstellen van de visie zijn gedekt uit hiervoor in de begroting opgenomen middelen.

Om inzicht te geven in op welke wijze de uitgangspunten uit de visie kunnen worden uitgevoerd is een integrale uitvoeringsagenda opgesteld. Zie hiervoor bijlage 2 en onder argumenten 2.1 en 3.1. In de uitvoeringsagenda wordt een onderscheid gemaakt in tijdelijke interventies, quick wins (0-2 jaar), korte termijn (2-5 jaar) projecten en beeldbepalende lange termijn opgaven waarvoor nog geen financiële middelen voorhanden zijn.

Voor de uitvoering van de tijdelijke interventies, quick wins (0-2 jaar) en korte termijn (2-5 jaar) projecten uit de uitvoeringsagenda zijn bestaande budgetten vanuit verschillende programma's

RAADSVOORSTEL

beschikbaar. Daar waar op individuele projecten nog besluitvorming nodig is, zoals voor de juiste verwerking in de begroting, zal hiervoor een voorstel aan de raad worden voorgelegd.

Voor de beeldbepalende opgaven voor de langere termijn zijn zeer globaal een eerste inschatting van de kosten in beeld gebracht. Op basis van de informatie die op dit moment (prijspeil 2024) beschikbaar is (zie ook onder argumenten 2.1). In totaal komen deze ingeschatte kosten uit op € 26,1 miljoen. De uitvoeringskosten voor langere termijn opgaven moeten bij aanvang nauwkeuriger in beeld worden gebracht. Het voornemen is om eens per twee jaar één van deze beeldbepalende opgaven uit te werken, waarbij per project gekeken wordt welke (reguliere) middelen, subsidiemogelijkheden en eventueel aanvullende middelen ingezet kunnen worden. In het laatste geval zal dit worden meegenomen in de begroting. In de komende begroting zullen we een eerste voorstel opnemen voor deze opgaven.

Uitvoering

Na vaststellen van de visie worden de spelregels en kaders meegenomen bij nieuwe ontwikkelingen in de binnenstad en worden de in de uitvoeringsagenda genoemde projecten voorbereid en uitgevoerd.

Communicatie

Na vaststellen van de visie wordt een persbericht gepubliceerd. Daarnaast worden de visie inclusief samenvatting, de uitvoeringsagenda en het participatieverslag opgenomen op de webpagina www.arnhem.nl/visiebinnenstad.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1: Visie openbare ruimte en koele netwerk: De koelste binnenstad van Nederland
- Bijlage 2: Visie openbare ruimte en koele netwerk: Uitvoeringsagenda
- Bijlage 3: Visie openbare ruimte en koele netwerk: Samenvatting
- Bijlage 4: Participatieverslag

RAADSVOORSTEL

Besluit van
Zaaknummer 4220118

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 1 juli 2025, nummer 44200118;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit: de visie openbare ruimte 'de koelste binnenstad van Nederland' inclusief samenvatting, vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,